

פעולה 6

תרבות יהודית

התבוננות על התרבות הקיימת במדינה והבנת האחריות שלנו על פיתוחה.

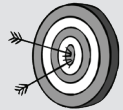
נושא:

רציונל:

במגילת העצמאות נכתב: "בארץ ישראל קם העם היהודי... בה יצר נכסי תרבות לאומיים וכלל אנושיים". בפעולה זו נגדיר מהם נכסי התרבות הלאומיים שלנו ונבחן אם ההגדרה 'תרבות לאומית' נכונה ומתאימה לתרבות הקיימת היום בארץ. נדון בגישה הראויה שלנו כלפיה כעובדי ה' במדינת ישראל ודור העתיד שישפיע גם על המשך עיצובה.

מטרות:

3

החניכים ידונו **ביצירת תרבות** במדינה כדור העתיד שיוביל את המשך עיצובה.

2

החניכים יבינו איך אירועים ומקרים שונים מייצגים **תרבות**.

1

החניכים יגדירו מהי **תרבות יהודית לאומית**.

גוף הפעולה:

פתיחה | אסוציאציות

◀ העמידו את החניכים במעגל ושחקו איתם משחק אסוציאציות על הביטוי 'תרבות יהודית'.

אמרו בקול "תרבות יהודית", ולאחר מכן בסבב מהיר יגידו כל חניך וחניכה מה המילה הראשונה שעולה להם לראש.

אפשרות נוספת: לאחר כל אסוציאציה של אחד החניכים הכריזו פעם נוספת "תרבות יהודית", ורק לאחר מכן יענה החניך הבא מה האסוציאציה שלו. המטרה היא לשמור את האסוציאציות סביב הביטוי תרבות יהודית ולא להיגרר לסבב אסוציאציות מתגלגל מתשובות החניכים.

שלב א' | היחס לתרבות

◀ קראו עם החניכים את הסיפור על רשב"י והתנאים בימי הרומאים (נספח 1).

◀ הסבירו את הסיפור בעצמכם או בקשו מהחניכים להסביר אותו. (רשב"י, רבי יהודה ורבי יוסי ישבו ולמדו יחד. לידם ישב יהודה בן גרים. רבי יהודה נהנה מהתפתחות הארץ בידי הרומאים ומונה את מעשיהם: בניית שווקים, גשרים ובתי מרחץ. רשב"י ורבי יוסי שומעים את דבריו, וכל אחד מגיב אחרת.

רבי יוסי שותק, ואילו רשב"י מוחה בקול ואומר שאת כל המעשים האלו עשו הרומאים כדי להסב הנאה לעצמם. יהודה בן גרים, שישב בצד, הלך לרומאים וסיפר להם את הנאמר. הרומאים פקדו שרבי יהודה, שהילל אותם ואת מעשיהם יתהלל ויקודם, רבי יוסי, ששתק, יגלה לציפורי, ורשב"י, שמחה, ייהרג.)

◀ תיאטראות, גשרים ובתי מרחץ הם מאפייני תרבות רומאית (כמוהם גם שינוי שם ולבוש

הם לא רק ביכולתנו אלא הם תפקידנו. אנחנו צריכים לפקוח את העיניים ולסגל לעצמנו מבט מעמיק על המציאות התרבותית בארץ, מבט של דור העתיד שיודע לראות בפרטים תהליכים משפיעים לטווח הארוך.

שהובילו מתייוונים). כיום ברוך ה' אנחנו חיים במדינה עצמאית, ואיננו תחת שלטון זר שאנחנו אומרים דעתנו עליו או שותקים או מוחים. בידינו היכולת לקבוע מה קורה ומה יקרה במדינה. החיים עצמם, קידום המדינה, עיצובה ודרכה

שלב ב' | תרבות עכשווית ומייצגת

ולאחר כל חלק בקשו מהם להתאים את החלק לאחד (או יותר) מסוגי התרבויות שהעלו קודם.

פתחו דיון על האירוע בנוגע לסוג התרבות כדי לעורר את החניכים לחשוב על ההבדלים בין סוגי התרבויות ומה משמעותם. אין כאן מטרה להגיע לתשובות ברורות אלא בעיקר לפתח את המחשבה בנוגע לתרבות באירועים הקורים במדינה על סמך הגדרת התרבות שהכרנו בתחילת הפעולה: ביטוי עצמי, הוויית חיים לאנשים.

4 הכינו מראש סדר הצגה של אירועים המייצגים תרבות שמתקיימת בארץ היום (נספח 2. תוכלו לצפות בכל הקטעים המוסרטים ואחר כך לעבור לשמיעת השירים ולקריאת הקטעים או לעבור על הכול בשיטת הפופקורן).

בקשו מהחניכים להעלות רעיונות של סוגי תרבויות בארץ (ישראלית, דתית, יהודית, חילונית, ציונית, בין-לאומית ועוד).

הציגו את האירועים לחניכים,

שלב ג' | ומה זה משנה לנו?

איפה העומק שלה? במה היא שונה מתרבויות של עמים אחרים? היא אמורה בכלל להיות שונה? אחר כל אלה, מדוע הזכרה התרבות במגילת העצמאות? מה המקום שלה בהגדרת המדינה החדשה, שמשפיעה עלינו עד היום?

◀ קראו עם החניכים את הקטע של הרב צבי יהודה הכהן קוק (נספח 3).

◀ שאלו את החניכים: הרב אומר שתרבות מוכרחת להיות חלק מעם, אבל האם התרבות בימינו נכונה ומתאימה לעם ישראל?

תרבות נצרכת לכל אדם ונוצרת בייחודיות בכל מדינה, ולכן נזכרה במגילת העצמאות. לאדם פרטי תרבות היא ביטוי פנימי של הנפש, צורך למשען, ובמדינה היא כוללת את הערכים של העם והמדינה, את האירועים שבנו אותה ואת נכסי התרבות שלה: מוזיקה, תיאטרון, יצירה. במדינת ישראל אירועים שונים מייצגים תרבות אחת גדולה, יהודית לאומית, שהיא בסיס ומשענת מצד אחד ומכילה המון מצד שני. עלינו, הדור הבא של המדינה, להמשיך ולהכניס עומק בתרבות שלנו, להבין מה צריך להיות בה ולפעול לשם כך.

מה אני צריך להכין לפעולה?

שני חניכים שחשוב שאדבר איתם אישית:

סרקן להורדת
קובץ דיגיטלי
של הפעולה

נספח 1

מאפייני התרבות הרומית

"ואמאי קרו ליה (ומדוע קראו לו) ראש המדברים בכל מקום? דיתבי (שישבו) רבי יהודה ורבי יוסי ורבי שמעון, ויתבי (וישב) יהודה בן גרים גביהו (לידם).
פתח רבי יהודה ואמר: כמה נאים מעשיהן של אומה זו: תקנו שווקים, תקנו גשרים, תקנו מרחצאות.
רבי יוסי שתק.
נענה רבי שמעון בן יוחאי ואמר: כל מה שתקנו - לא תקנו אלא לצורך עצמן, תקנו שווקין - להושיב בהן זונות, מרחצאות - לעדן בהן עצמן, גשרים - ליטול מהן מכס. הלך יהודה בן גרים וסיפר דבריהם, ונשמעו למלכות. אמרו:
יהודה שעילה - יתעלה,
יוסי ששתק - יגלה לציפורי,
שמעון שגינה - יהרג"
(בבלי, שבת לג ע"ב).

נספח 2

אירועים מייצגי תרבויות במדינת ישראל

הרצל ביטון מדליק משואה
בטקס יום העצמאות ה-68 למדינה.

« למדריכים: איזו תרבות הרצל ביטון מייצג? אילו התנהגויות תרבותיות עוטפות את הרגע הזה? (העלאת גיבורים על נס, טקס המשואות, הדלקת המשואות לפי שבטי ישראל ועוד)

ישי ריבו זוכה בשיר המושמע ביותר

« למדריכים: האם שיר אמוני הוא גם שיר ישראלי? איך ישי ריבו מוגדר בעיניכם, זמר דתי או זמר ישראלי? זה משנה? איך הוא שותף לתרבות המוזיקה בארץ?

תכילה לשלום המדינה

אבינו שבשמים, צור ישראל וגואלו, ברוך את מדינת ישראל, ראשית צמיחת גאולתנו. הגן עליה באברת חסדך ופרש עליה ספת שלומך ושלח אורך ואמתך לראשיה, שריה ויועציה, ותקנם בעצה טובה מלפניך. חזק את ידי מגגי ארץ קדשנו, והנחילם א-להינו ישועה ועטרת נצחון תעטרם, ונתת שלום בארץ ושמחת עולם ליושביה. ואת אחינו כל בית ישראל, פקד נא בכל ארצות פזוניהם, ותוליכם מהרה קוממיות לציון עירך ולירושלים משכן שמך, כפתוב בתורת משה עבדך: אם יהיה נדחך בקצה השמים, משם יקבצך ה' א-להיך ומשם יקחך: והביאך ה' א-להיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה, והיטבך והרבך מאבתיך: ויחד לבבנו לאהבה וליראה את שמך ולשמור את כל דברי תורתך, ושלח לנו מהרה בו דוד משיח צדקך לפדות מחפי קץ ישועתך. הופע בהדר גאון עגך על כל יושבי תבל ארצך, ויאמר כל אשר נשמה באפו: ה' א-להי ישראל מלך ומלכותו בכל משלה, אמן סלה.

« למדריכים: האם לתפילה לשלום המדינה יש משמעות לאומית ולא רק דתית? האם היא משפיעה גם על מי שלא מתפלל אותה שבת-שבת בבית הכנסת? »

אירועי מימונה, אירועי סליחות

הרמטכ"ל אביב כוכבי והנשיא יצחק הרצוג ממשיכים במנהגי אבלות על מות הוריהם גם בפגישות רשמיות.

דוברות הנשיא

פייסבוק רשמי צה"ל

« למדריכים: מה לדעתכם חושב מנהיג מחו"ל שנפגש עם מנהיג ישראלי מזוקן? (בקודים הבין-לאומיים זקן נחשב מראה לא מכובד, ורוב מנהיגי העולם מקפידים שלא להיראות בזקן).
מה אתם מרגישים כיהודים וכאזרחי ישראל שמנהיג המדינה שלכם מקפיד על מנהגי אבלות?

נספח 3

לעומקה של תרבות

אנחנו מסתכלים על התרבות היום - על כל מרחבי היצירה בארץ:

אומנות, ספרות, מוזיקה, שירה... האם אנחנו חפצים בכל אלו?

האם זהו רק הכרח קיומי אך כל הממעייט הרי זה משובח?

האם יש בזה עבודת ה' - במילים אחרות: מה העומק של התרבות אם יש כזה?

לאן היא מזמינה אותנו? האם התרבות הישראלית היא צריכה להיות תרבות ככל

התרבויות או שהיא מביאה עמה משהו מיוחד (מעבר לשוני בין כל עם ועם וגם

להפרש בין כל תרבות לתרבות)?

גלוי וידוע הוא שהיסודות התרבותיים הרוחניים הם היסודות החשובים בחיי

האדם, ובפרט בחיי כל קיבוץ חברתי, המקיימים אותם ומניעים את השתכללותם

והתעלותם. סדרי חינוך וספרות, למשל, הם הצרכים הנכבדים שאין כל קיבוץ

חברתי אנושי, בעל שיכלול חיים באיזו מידה, שהם לא יתפסו מקום הגון בחייו,

ותפיסת מקום זו הולכת ומתבלטת יותר ויותר עם מהלך התפתחותו של האדם

בכלל. ובודאי אי אפשר לה לכל שאיפת תחיה של איזה עם וישוב של איזו ארץ,

שלא ימצאו גם אלו ביסודה, ובפרט בשאיפת תחייתו של עם ישראל וישובה של

ארץ ישראל שהתבססות התרבותית, הקולטורית, בודאי מוכרחת ביסודה..."

(הרב צבי יהודה קוק, לנתיבות ישראל א)